

Пейо Яворов
Стотното сръбско
изстъпление

На осемнайсети того вечерта една голяма сръбска чета нападнала българското село Тълмници, Паланешко, и го изгорила. Мъже и жени, старци и деца, пометени от сръбски ятагани и куршуми, намерили безвремен гроб в пламъците на своите родни стрехи. Печеленото от родове и поколения с черна мъка и кървав пот, доколкото не е изгоряло, било отнесено или откарано. Това са първите съобщения от Кюстендил. Те звучат като някоя приказка, която е станала банална от повтаряне. Защото страцинските развалини не са издигнати още и жертвите едва ли са погребани. А току преди Страцин бяхме хроникали може би стотното сръбско изстъпление. Гръцките и турските не поменуваме.

Но днес ние не туряме и Тълмници в редовния некролог, който представлява третата страница на „Илинден“. Тълминското произшествие има особено значение. Сърбите се оказаха много внимателни към представленията на българското правителство, направени в Белград по повод страцинското клане. Те запалиха огън до небето, за да прочетат при повече светлина нотата на г.Тошева. И поради своя ефект, за чието охарактеризиране нашият език няма прилагателно, тая нота ще даде на историята една фейлетонна страница. Сръбският официоз „Самоуправа“ веднага написа уводна статия за искрена политика между Сърбия и България. Даже крал Петър, както ни уверява г.Симич, пожелал щото „сръбско-българските отношения да станат сърдечни, като преди, и ако има недоразумения, да бъдат отстранени“. Недоразуменията ще отстраним, като идат стотина души наши студенти в сръбската столица и разделят Македония заедно с тамошните...

Зрелището, което ни устройва Сърбия, е твърде любопитно, само че костува скъпо. Една нравствено и материално фалирала държавица – и може би именно защото е фалирала – обръща наопаки с авантюрите си целия Балкански полуостров. Тя създава почти революционни брожения в една австро-унгарска провинция, дирижира заговори в Черна гора, дели Македония с гърците, унищожава българските села под самата турско-българска граница! Тя ще оплени най-после и Кюстендил, и Дупница, и Самоков, като се промъкне през Турция.

А между туй вече години наред българската преса се бие по гърдите с обичните гръмогласия на Алековия герой. Няма начин, по който тя да не е изразявала своето презрение или заплахата към „смешния“ противник. И българските правителства усвоиха поведението на пресата като вечен дипломатически похват. Така нявга, когато бяхме деца, нашите баби ни правеха да бягаме. Те тропаха с нозе на едно място, протягаха костелива ръка и викаха: „Ида, ида!“ Първия път ние се плашихме,

втория – поне погледвахме, третия – нито чувахме. Или се гаврехме, както се гаври Сърбия с България.

Софийските патриоти могат да тропат, колкото обичат, могат да си продерат и обувката, и нозете. Обитателите на белградския конак ще се превапцуват, докогато намерят за добре. Те ще се превапцуват – да, защото червената боя е тяхната фамилна магия, магията на тяхното съществуване. Едно време в Женева се подвизаваше някой си господин, наречен Червеня, който дремеше по масите на анархистически и социалистически клубове. Той беше адепт на червените идеи поради душевна необходимост. Но когато неговия социализъм доби цвета на охлузеното му сетре, Червеня си устрои една кървава баня, като не пожали дори слаби жени. Избялялата социалистическа пелерина се превърна в пурпурна мантия. Но слънцето грее вред еднакво – почна да белее и порфирата. И потряба кръв, още кръв, много кръв...

Софийските патриоти могат да тропат, колкото обичат, белградските психопати ще се превапцуват, докогато намерят за добре! От една страна, те ще подписват стохилядни полици за въоръжаването на подпалвачи като страцинските и тълминцките, а от друга, ще изчерпват въпросите с ехидните подмигвания на Пресбюро: „Съобщението на някои софийски и немски вестници, че престолонаследникът се е прощавал в Топчидере с три сръбски чети и че се е разцелувал с четниците, са тенденциозни измислици.“ Хората в Белград имат достатъчно сваят да разберат, че България, като храни армията си, иска да запази всичкото казармено гюбре за своите ниви и че няма да разпилее от него нито частица по чужди поля. Те имат достатъчно сваят да разберат поне това! И ще продължават.

Но изглежда, че те, същите, не могат да съобразят едно по-просто нещо. Жертвите на сръбските жестокости не са десетки, а много стотици и може би хиляди. Едни от тях лежат в земята, други чезнат по чужбина, трети се лутат из планините. Ами ако в главите на отчаяните се породи мисъл – ние тръпнем! – ако се породи мисълта, която се натрапва от само себе си?

Ако те попитат: не е ли все едно где ще умрем, дали на турска, или на сръбска земя, край Вардар или Сава!...

София, в. „Илинден“, 23 май 1908 г.

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Христо Ценов

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7227>]